
“These are queer times indeed”

– en introduktion til
homonationalisme
i en dansk kontekst¹

AF MICHAEL NEBELING PETERSEN

I sin bog *Terrorist Assemblages* (2007) konkluderer Jasbir Puar, at “these are queer times indeed” (204). Puar peger på, hvordan “[some] nations are productive of nonnormative sexualities, not merely repressive of them” (ibid.: 50), og at homoseksualitet har fået en vital rolle i nationskonstruktionen i det globale Nord. Der er således sket en væsentlig rekonfiguration af den homoseksuelle figur fra en Anden til en Første, hvor den homoseksuelle figur ikke længere er en degenereret allerede død figur, men snarere en vital og levedygtig identitet, som understøtter og produceres i de nationale fællesskaber. I denne introduktion til homonationalisme vil jeg sætte denne pointe ind i en dansk kontekst og samtidigt udfolde Puars argumentation og centrale begreber. Gennem et biopolitisk rammeværk vil jeg vise, hvordan den homoseksuelle figur er grundlæggende diskursivt og affektivt forandret i Danmark fra en Andetgjort mistænkelig figur relateret til død til en leve-

dygtig medborger, der medvirker til at producere et nationalt fællesskab og sætte nationens grænser.

I hele det tyvende århundrede har homoseksualitet båret et stigma af død: I populærkulturelle repræsentationer af homoseksualitet er homoseksuelle, eller rettere ikke-heteroseksuelle, figurer ofte blevet slået ihjel, skrevet ud eller på anden måde elimineret. Døden, udryddelsen, selvmordet eller den syge krop synes at have været en trope for repræsentationen af homo- seksualitet (se fx von Rosen 1993: 631; Heede 2003: 19; Edelman 2004; Puar et al, 2008). Troppen bliver på dramatisk vis udspillet i de sidste tyve år af det tyvende århundrede, da AIDS-epidemien rammer de homoseksuelle miljøer i Vesten. I en amerikansk kontekst peger litteraten Jeff Nunokawa (1991a, 1991b) og Judith Butler (1992, 2004) på, hvordan den manglende statslige intervention over for epidemien i 1980'erne og sygdommens usynliggørelse hænger sammen med "a deep cultural idea about the lethal character of male homosexuality" (Nunokawa 1991a: 311).² En idé eller forståelse, som gjorde den homoseksuelle usorgbar (Butler 2004), idet den homoseksuelle befolkning var "doomed to extinction, anyway" (Nunokawa, 1991a: 312). Den homoseksuelle befolkning kunne således ikke reddes fra døden eller sørges over, da

(...) a long-standing discursive tradition figures the male homosexual *as always already dying*, as one whose desire is a kind of *incipient and protacted dying* (Butler 1992: 358, mine kursiveringer).

Homoseksualitet har været forbundet med død og ikke-reproduktion (Ahmed 2004: 155), mens heteroseksualitet har haft patent på liv og reproduktion i figurativ forstand. Den figurative og konkrete produktion af død kan fremstå som en ironisk afvisning af Foucaults biopolitiske tese, at epidemiernes tid var ovre, og at biomagten kun var interesseret i at holde i live og ikke

slå ihjel. Som Butler skriver, så kan begrebet om biomagt ikke "account for the way which technology is deployed to save some lives and condemn others" (1992: 358). Men både Butlers (1992: 360) og Puars (2007: 33-34) læsning af Foucault åbner for en forståelse af denne dødsproduktion i biomagts virke: For Foucault er massakrernes tid ikke ovre, derimod er massakrerne blevet vitale (Foucault 1994: 141). Døden bliver under biomagten forstået som en *sikring af livet*, da det netop er for at sikre *menneskeartens* overlevelse og optimering, at usunde eller skadelige befolkningsgrupper må slås ihjel (fx ved krige eller Holocaust) eller ikke holdes i live (fx AIDS-epidemien eller sult).

Biomagten er ikke 'bare' magten over livet, men også en suveræn magt, der slår ihjel. I forelæsningsrækken *Society Must Be Defended* (2003) uddyber Foucault denne dødsfunktion i biomagts økonomi (ibid.: 258). Han argumenterer for, at racisme retfærdiggør dødsfunktionen ved at skabe et "break between what must live and what must die" (2003: 254). Produktionen af dette skel i det menneskelige kontinuum *skaber* racer og befolkningsgrupper, og således må vi forstå (raciale, seksuelle og andre) forskelle som forskelle, der produceres og opnår betydning i krydsfeltet mellem biomagts regulerende magtteknologier (produktionen af befolkningsgrupper kendetegnet af forskel i hierarkiske strukturer som race, seksualitet eller lignende) og biomagts disciplinerende magtteknologier (subjektivering og identitetsskabelse inden for disse betydningskabende forskelle). Sagt lidt mere populært: Forskellige racer skaber ikke racisme, racisme skaber forskellige racer (se også Weheliye 2014). Inden for samme logik viser Butler, hvordan det er oplagt at forstå AIDS-epidemien og anden vold mod homoseksuelle; 'dødsmagten' retfærdiggøres ved at skabe et skel mellem de grupper, som er værd at redde, og de grupper, som må dø. Døden er nemlig både før og efter AIDS-epidemien:

(...) understood as a necessary compensation for homosexual desire, as the telos of male homosexuality, its genesis and its demise, the principle of its intelligibility (1992: 359).

At døden var grundlæggende for konfigurationen af homoseksualitet var ikke blot en abstraktion. Hvis vi vender os til den homopolitiske historie, kan vi se, at døden spiller en væsentlig rolle i forståelsen af homoseksualitet. Mens AIDS-epidemien rasede i 1980'erne debatterede Folketinget, om Danmark skulle indføre juridisk anerkendelse af samkønnede forhold og et forslag om registreret partnerskab blev først fremlagt Folketinget i 1984 (B99, 1984).³ Forslaget blev ikke vedtaget, men der blev nedsat et udvalg, som skulle kortlægge homoseksuelle kvinders og mænds vilkår i samfundet (Bech & Lützen 1986; Betænkning nr. 1127, 1988). Da lovforslaget blev genfremlagt i 1988 (L182, 1988), var det ændret på to væsentlige punkter: Muligheden for stedbarnsadoption var taget ud, således at registrerede partnere ikke kunne adoptere hverken fremmed- eller stedbørn, og der var yderligere indsat et forbud mod, at Folkekirken og andre trossamfund kunne forestå registreringer. Lovforslaget blev ikke vedtaget, men blev genfremsat endnu en gang i 1988 efter Folketingsvalget (L117, 1988), og efter tre forhandlinger blev lov om registreret partnerskab således vedtaget i 1989.

At loven blev fremsat og vedtaget skyldtes i høj grad Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske (i dag *LGBT Danmark*) lobby- og aktivistarbejde (Rydström 2011: 50-53). Men lovforslaget var også aktualiseret af AIDS-epidemien, som havde tvunget homoseksualitet på den politiske dagsorden. I bemærkningerne til lovforslaget skriver forslagsstillerne fx, at forbedrede vilkår for homoseksuelle i et fast parforhold:

(...) vil kunne nedbringe antallet af tilfældige parforhold mellem bøsser og dermed bidrage til bekæmpelse af smittespredningen" (L117, 1988: 2942).

Det er værd at bemærke, at hvor AIDS-epidemien blev mødt med larmende tavshed af de amerikanske myndigheder, så blev den heteronormativt omfavnet af de danske myndigheder. En del af den politiske begrundelse for lov om registreret partnerskab er altså fra begyndelsen et forsøg på regulering af homoseksualitet og som sådan en nærmest klassisk biopolitisk regulering af en befolkningsgruppe (Bech 1987: 137; Søland 1997: 50). Man ønskede ganske enkelt at begrænse den promiskuøse seksuelle adfærd blandt homoseksuelle mænd og regulere den i en mere monogam retning. Underforstået skulle monogami altså begrænse smittefaren, hvilket utvivlsomt er korrekt, men samtidig er det ikke bevist, at ægteskab eller stats- anerkendte forhold *medfører* monogami (og dermed mindsker smittefaren). Derimod er det rimeligt at antage, at statsanerkendelse af partnerskaber styrker normen om monogami, eller sagt på en anden måde: Iboende allerede i bemærkningerne til lovforslaget om registreret partnerskab var et ønske om heteronormativ regulering af homoseksuelle adfærdsmønstre – mønstre som blev oplevet som (dødsens-)farlige i sig selv.

FRA ALTID ALLEREDE DØD TIL LEVENDE MEDBORGER

Fra begyndelsen af det nye årtusinde begynder nye vinde at blæse. Heteroseksualiteten har ikke længere patent på reproduktion og familie, men nye former for ikke-heteroseksuelle reproduktionsformer og slægtskaber bliver i stadig større omfang diskuteret og repræsenteret i den kulturelle og politiske offentlighed. Mest tydelig ses denne forandring i lovgivningen omkring lesbiske og enlige kvinders adgang til 'kunstig' befrugtning. I 1996 i kølvandet på indførelsen af registreret partnerskab blev det forbudt for læger at udføre medicinsk assisteret reproduktion på kvinder, som ikke var i et ægteskabslignende forhold til en mand. Det betød i praksis, at læger ikke

måtte fortage 'kunstig' befrugtning på ikke-heteroseksuelle par, men at jordmødre og andre ikke-medicinske aktører fuldt lovligt kunne fortage sådanne. Kun ti år senere i 2006 blev denne lov ændret, således at lesbiske og enlige kvinder kunne modtage medicinsk assisteret reproduktion.

Det er interessant, at forandringen skete så hurtigt. På ti år blev en heteronormativ praksis gjort til lov og afskaffet igen. Jeg har tidligere undersøgt forhandlingerne i hhv. 1996 og 2006 med udgangspunkt i, hvordan heteroseksualitetens lovgivningsmæssige patent på reproduktion i så kort en tidsperiode kunne forandres (Nebeling Petersen 2007). Inspireret af Bryld og Lykkes (2000) analyser af forhandlingerne i 1996 har jeg argumenteret for, at lesbiske og enlige kvinder i 1996-forhandlingerne blev konfigureret som queer monstre (Nebeling Petersen 2009). De lesbiske og enlige kvinder blev de Andet-gjorte modbilleder, som kunne sikre at heteroseksuelle kvinder i monogame forhold kunne modtage medicinsk assisteret reproduktion som en *naturlig* ting, da de monstrøse og unaturlige konnotationer, der lægges i begreber som *kunstig* befrugtning, blev placeret hos de kvinder, som ved samme lejlighed blev forbudt behandlingen (Bryld og Lykke 2000). I 2006-forhandlingerne blev de lesbiske og enlige kvinder ikke længere konfigureret som monstrøse. Tværtimod blev de konfigureret som de ideelle forældre, som nærmest bedre end de heteroseksuelle kunne varetage barnets tarv og den symbolske heteroseksuelle orden. Forandringen, der skete fra 1996-2006, skyldes altså til dels en rekonfiguration af den lesbiske figur fra et queer cyborg monster til en ansvarlig symbolsk heteroseksuel (Nebeling Petersen 2009).

Dette skifte i forståelsen af homoseksuelle kan ses i Folketinget, hvor der efter 2001 blev fremsat det ene lov- og beslutningsforslag efter det andet, som havde til formål at forbedre homoseksuelle personers og partnerskabers vilkår. I kølvandet på ændringen i loven i 2006 er det nu også blevet tilladt

for homoseksuelle par at stedbarns- og fremmedbarnsadoptere, ligesom ægteskabslovgivningen er blevet ændret, således at det nu er muligt for homoseksuelle partnerskaber at indgå et ægteskab i Folkekirken såvel som på Rådhuset.⁴

HOMONATIONALISME

Puar skriver ud fra en queerteoretisk position, som giver en række grundlæggende tolkningsmuligheder i forlængelse af det grundlæggende syn på (homo)seksualitet, ikke som en stabil eller naturlig identitet, men som diskursive konstruktioner, der materialiseres gennem gentagelser af normer. Homoseksualitet forstås derfor ikke som en iboende essens, men som heteroseksualitetens konstituerende Anden, der producerer homo- og heteroseksuelle subjekter, der citerer bestemte kønsnormer. Ved at patologisere og mistænkeliggøre ikke-heteroseksuelle subjekter og befolkningsgrupper konstrueres og materialiseres både den 'naturlige heteroseksualitet' og den 'perverse ikke-reproduktive homoseksualitet'. På den måde har queerforskningens fokus været på inklusions- og eksklusionsmekanismer i de magt- og vidensdiskurser, som etablerer subjekter og befolkningsgrupper. At homoseksuelle subjekter opnår mulighed for reproduktion og heteronormativt slægtskab, får queerteoretikeren til at kigge på, hvordan magt- og vidensdiskurser etablerer disse (nye) homoseksuelle subjektspositioner. Problemet ved at blive normal er, at det etablerer nye performative hierarkier og dikotomier mellem gode og dårlige medborgere, hvor de gode (homo- og heteroseksuelle) medborgere fremfører sit køn konventionelt, forbinder sex med monogami og partnerskab (i det private), forsvaret familien, udviser økonomisk individualisme og forbrug samt udviser national stolthed (se fx Warner 1999; Duggan 2003; Butler 2002; Nebeling Petersen 2012). Spørgsmålet, som driver queerforskningen, er således hvem eller hvad, der bli-

ver Andetgjort i disse processer af normalisering.

Puars begreb om homonationalisme giver os nogle teoretiske ræsonnementer og begreber til at forstå den nationale inklusion af homoseksualitet fra en queerteoretisk position. Puar peger på, at homoseksualitet er 'flyttet' fra at have være symbol på nationens degeneration til at være symbol på nationens storhed. Dermed er Puars pointe, at homoseksualitet har fået en mere fremtrædende rolle i Vesten, men ikke længere som monstrøs Andetgjort figur, men derimod som en central national opbyggende figur. Gennem sit biopolitiske fokus på magt, in- og eksklusion peger Puar endvidere på, at de marginaliseringsprocesser, som tidligere konfigurerede den homoseksuelle som det nationale fællesskabs trussel, nu konfigurerer andre befolkningsgrupper som trussel. Puar viser, hvordan især den muslimske befolkningsgruppe nu kropsliggør den trussel mod det nationale fællesskab, eller 'sammenhængskraften', som det populært kaldes i Danmark. Puar argumenterer derfor for, at den muslimske figur er blevet en *queer* figur, hvorimod den homoseksuelle figur bliver 'heteronormativiseret'. Således er det en queer tid, da homoseksuelle i stadigt større omfang inkluderes i en identitetspolitisk forstand: De bliver anerkendt af lovgivningen, de bliver repræsenteret i medierne, de besidder politiske og kulturelle offentlige hverv, deres arrangementer og kultur støttes af staten og accepteres af den dominante kultur og deres politiske og sociale krav giver mening og bliver (i et vist omfang) imødekommet. De homoseksuelle bliver inkluderet i det nationale og bliver fuldgyldige medborgere. Homonationalisme er en forkortelse af Duggans begreb *homonormativitet* og *nationalisme* (2007: 38), og med begrebet ønsker Puar at analysere, hvordan national anerkendelse og inklusion af homoseksuelle er forbundet med en adskillelse og diskvalifikation af andre raciale og seksuelle Andre i den nationale forestillingsverden (ibid.: 2).

Puars helt centrale argumentation er altså, at denne inklusion er sammenvævet med en eksklusion eller mistænkeliggørelse af andre befolkningsgrupper, som symbolsk differentieres af den (nye) nationale værdi om homoseksuel identitetspolitisk ligestilling. Således bliver især muslimske befolkningsgrupper queeret: Ifølge Puar er de homoseksuelle identitetspolitiske sejre sammenvævet og sammenfaldende med produktionen af (nye) befolkningsgrupper, der mistænkeliggøres og patologiseres gennem seksualitet og køn. Hun peger fx på, hvordan muslimske mænd repræsenteres i Vesten som *for meget* mand (fx voldelig overfor kvinder, voldtagende, patriarkalsk) og *for lidt* mand (fx kønsseparatistiske hentydninger til homoseksuel og animalsk sex) – en heteronormativ strategi, der queerer den Anden på en måde, som minder om den måde homoseksualitet er blevet queeret på. Sedgwick (1990) har fx vist, hvordan mandlig homoseksualitet blev Andetgjort som *for meget* mand (fx kvindehadende og kønsseparatistisk) og *for lidt* mand (fx i den heteronormative forestilling om bøssen som kvindagtig eller i Freuds teori om ødipuskomplekset). Homonationalisme er en beskrivelse af den tendens, hvor homoseksualitet bliver en del af den nationale opbygning, som queerer og Andetgør andre (racialiserede) befolkningsgrupper i særdeleshed gennem produktionen af figuren 'den muslimske terrorist'.

Puar opererer således med en dobbelt-hed i ordet *queer*. På den ene side bruges queer som et udtryk for ikke-heteroseksuelle seksualitetskategorier og -praksisser, og på den anden side dækker queer over det, som normaliteten udstøder. Queerness i denne anden forstand bør således ikke forstås som en givet identitetskategori eller en givet (seksuel) praksis, men som det monstrøse Andet, som normaliteten og det nationale fællesskab udstøder og konstitueres i modsætning til. En Andetgørelse som producerer afvigelsen og normen/det normale. I denne anden forstand trækker Puar på

en queerteoretisk tradition, som vi kan kalde *den objektsløse queerteori*, der ikke på forhånd kender sit genstandsfelt, men finstiller analysen mod, hvordan det normale etableres som normalt gennem (voldelig) udstødelse af det Andet, det queer (Butler 1993; Warner 1993; Cohen 1997; Barnard 1999; Eng et al. 2005; Nebeling Petersen 2012). På den måde er Puars analytiske og teoretiske fokus centreret omkring produktionen af subjekter og befolkningsgrupper i en nekro- og biopolitisk forståelsesramme, hvor hun søger at forstå hvordan og med hvilke konsekvenser, homoseksualitet ikke længere er ekskluderet fra nationale formationer (2007: 2), men at nogle nationer tværtimod i dag “are productive of nonnormative sexualities” (ibid.: 50). Ifølge Puar etableres homonationalisme i en nordamerikansk kontekst bl.a. gennem to manifestationer: *Seksuel exceptionalisme* og *queerness som et regulerende ideal*.

SEKSUEL EXCEPTIONALISME

Seksuel exceptionalisme betegner, hvad Puar kalder “a contemporary version of Foucault’s repressive hypothesis” (2007: 9). Det er forestillingen om, at seksualiteten har været undertrykt, og at seksualiteten nu er sat fri i de vestlige demokratier, men at den stadig er undertrykt andre steder i verden. Inden for dette narrativ forstås de vestlige samfund som exceptionelt frie og modsat ikke-vestlige nationer, som i samme bevægelse etableres som særligt undertrykkende. Puar minder os om, at et sådan narrativ snarere bør forstås som performativ end deskriptiv, forstået på den måde, at fortællingen om en vestlig exceptionalisme “is a part of the disciplining of the American Citizen” (2007: 5). I modsætning til at forstå narrativet som udspringende fra et nationalt værdisæt, foreslår Puar altså, at narrativet om seksuel exceptionalisme bør forstås som en del af produktionen af et nationalt fællesskab, der etablerer dem, som hører til fællesskabet, og dem,

som truer fællesskabet. Puar viser, hvordan homoseksuelle foldes ind i det nationale fællesskab som en slags bevis for nationens exceptionalisme.

Puar trækker på den biopolitiske filosof Giorgio Agambens tænkning om “the state of exception” (Agamben 2005), når hun argumenterer for, at når det nationale fællesskab etableres som exceptionelt, så retfærdiggøres og muliggøres også exceptionelle midler for at beskytte det nationale fællesskab. Her bliver den transnationale vestlige *war on terror* et soleklart eksempel: En diskurs, der etablerer de vestlige nationer som særligt demokratiske og frie samfund, der er under konstant trussel fra udemokratiske og voldelige stater og terrorbevægelser. Truslen italesættes som så (exceptionel) farlig og nationen som så (exceptionel) skrøbelig, at exceptionelle metoder retfærdiggøres. Fx torturmetoder, drab af uskyldige, udvidede overvågningsapparater og omfattende såkaldte terrorlovgivninger. Exceptionalisme etablerer altså på en gang både forestillingen om de vestlige nationer som unikt demokratisk og retfærdiggør anvendelse af udemokratiske metoder og apparater. Puar viser, hvordan en normaliseret homoseksualitet foldes ind i nationen gennem narrativet om seksuel exceptionalisme. Ved at etablere USA som særlig ‘homo-venlig’ skjules den institutionaliserede heteronormativitet i USA, samtidigt med at homofobi ‘flyttes’ til især arabiske geografier. Dette understøtter forestillingen om USA som en exceptionel nation, der kræver exceptionelle beskyttelsesmetoder. Når homoseksualitet har fået en fremtrædende plads i konstruktionen af nationale fællesskaber, hænger det altså sammen med en (ny) verdensorden, hvor den grundlæggende modsætning mellem venner og fjender etableres gennem dikotomier som demokrati/diktatur, ytringsfrihed/censur, seksuelt frisind/seksuel undertrykkelse osv.

Fra et queerteoretisk perspektiv bør sådanne dikotomier ikke forstås som en af-

spejling af verden, snarere *producerer de, hvad de navngiver*. Således producerer narrativet om seksuel exceptionalisme – især i sin komplekse sammensætning af diskurser fra krig, seksualpolitik, politik, nationale tilhørsforhold, racialisering osv. – både homoseksuelle subjektpositioner og befolkningsgrupper såvel som nationale fællesskaber, medborgere og fjender, allierede og terrorister. Den normaliserede homoseksualitet foldes i denne optik ind i nationen og medvirker til at retfærdiggøre orientalistiske forestillinger om især arabiske geografier og befolkningsgrupper. Puar fremanalyserer særligt amerikansk exceptionalisme, men bemærker, at dette narrativ er en del af et transnational vestlig narrativ. Det må i sig selv ses som paradoksalt, eftersom exceptionalisme jo netop betyder, at der kun er én. Men snarere end at destabilisere narrativet om exceptionalisme, understøtter 'de mange vestlige exceptionismer' en transnational forestilling i vestlige nationale fællesskaber om netop exceptionalisme ved at etablere en "joined oppositional posture towards Muslims" (Puar 2007: 7). På den måde er vestlige exceptionismer sammenflettet, men en amerikansk exceptionalisme kan ikke overføres til en dansk kontekst uden overvejelser.

Min egen anvendelse af Puars analytiske greb opstod i forbindelse med en række analyser af danske parlamentariske debatter og lovgivning om registreret partnerskab. I det følgende vil jeg kort introducere, hvordan en analytisk opmærksomhed på seksuel exceptionalisme kan åbne for at forstå, hvordan narrativet om *det danske frisind* tager form som en national opbyggende narrativ, der producerer det, som det udpeger. Jeg vil analysere Henning Bechs analyse af indførelsen af registreret partnerskab (1992) som et eksempel på et sådan seksuel exceptionalistisk narrativ i en dansk kontekst.

DET DANSKE FRISIND

I sine analyser af debatterne om registreret

partnerskab spørger Bech, hvorfor Danmark var det første land, der indførte registreret partnerskab:

[A]n essential part of the answer to the question of *why Denmark* is – *because of 'Denmark'*. Notably, this is the one argument that could not have been used in any other country (1992: 143).

Bech forklarer, at den kulturelle retorik om frisind har spillet en vigtig rolle i dansk politik siden midten af det 19. århundrede "and pioneering *frisind* has actually, to some extent, been a reality in social and political life" (ibid.). Bech skriver, at Danmark var "in the front edge of the civilization" (ibid.). Bechs forklaring – at narrativet om et særligt dansk frisind var den centrale grund til, at Danmark var den første nation, der indførte registreret partnerskab, og dermed var *i forreste række* i civilisationen – kan imidlertid ikke forklare, hvorfor dansk lovgivning fra 1989 og frem ikke længere var 'foran' i spørgsmål om homo-rettighe-der. I årene efter indførelsen af registreret partnerskab skærpede Danmark nemlig lovgivningen om homoseksuelle familier, da der blev indført et forbud mod lesbiske og enlige kvinders adgang til medicinsk assisteret reproduktion i 1996. Og siden 1989 har andre nationer været langt 'foran' med nye lovgivninger, der forbedrer og sikrer homoseksuelles (og transkønnedes (se fx Raun 2010)) vilkår og juridiske sikkerhed.

Lad os derfor angribe narrativet om frisind, ikke som "en realitet i social og politisk liv," men – med inspiration hentet i Puars begrebsapparat – som et narrativ om en særlig dansk exceptionalisme, som producerede (og vedbliver at producere) et dansk fællesskab såvel som de grupper, der falder udenfor et sådant. Således er mit ærinde ikke at diskutere om den danske stat og lovgivning er frisindet eller ej, eller om der er mere frisind i Danmark end i andre geografier. Snarere end at diskutere om frisind-narrativet er *sandt* eller *falskt*, er det

i denne sammenhæng mere interessant at kigge på, hvad et sådan narrativ gør (se også Myong Pedersen et al. 2009). At Bech kan bruge narrativet om frisind som en forklaringsmodel, viser, at narrativet om frisind er et stærkt narrativ, der trækker på en allerede etableret logik. Forklaringen begrunder i sig selv ikke ret meget, snarere bliver forklaringen et 'cirkel-argument': Hvorfor indførte Danmark registreret partnerskab først? På grund af det danske frisind. Hvordan ved vi, at det danske frisind findes? På grund af indførelsen af registreret partnerskab.

Narrativet om frisind producerer frisind, mere end at det afdækker frisind. Hvis vi kigger nærmere på Bechs forklaringsmodel, kan vi se, at narrativet ikke alene producerer frisind, men også er sammenfoldet med en national opbygning. I en senere artikel skriver Bech, at de senmoderne livsformer – som den homoseksuelle var bannerfører for – tidligere gjorde den homoseksuelle til “en foretrukken symbolsk inkarnation af det onde” (2002: 69). Men nu bliver de til livsformer, kombineret med “velfærdsstat og frisind”, forbundet med danskheden i en sådan grad, at de grupper – “herunder grupper af muslimske indvandrere” – “som symbolsk eller reelt måtte true hvad der (...) er opnået i Danmark [kvindefrigørelse, seksuel frihed og ansvarlighed, og velfærdsstat]” (ibid.), er blevet inkarnationen af det onde. Ikke længere de homoseksuelle, som på den anden side netop inkarnerer det, “der er opnået i Danmark”. Der sker en glidning i Bechs argumentation mellem det onde som symbolsk, når de homoseksuelle inkarnerer det ondes position, og det onde som symbolsk *og reelt*, når andre befolkningsgrupper inkarnerer positionen.⁵

I denne sammenhæng vil jeg fokusere på, hvordan narrativet om frisind spiller en central rolle i Bechs argumentation, og derfor kan fortælle os noget om, hvad narrativet *gør*. I en note skriver Bech om de valgkampagner, som Venstre og Dansk Folkepartis Ungdom førte under valgkampen i

2001, og som “blev stærkt kritiseret af “venstrefløjen”” (2002: 71, note 23). Han fremhæver Venstres valgplakate og plakater fra 2001, der viser et foto af to “prototypiske “indvandrere”” (ibid.), der giver fuck-fingeren til kameraet, da de bliver løsladt efter en voldtægtsdom. Bech fremhæver også et billede fra Dansk Folkepartis kampagne, hvor en kvinde med tørklæde ledsages af teksten “Dit Danmark? Et multietnisk samfund med: massevoldtægt, grov vold, utryghed, tvangsægteskaber, kvindeundertrykkelse, bandekriminalitet”. Bech skriver, at der ikke blot appelleres til: “Uspecificeret fremmedhad, men bl.a. [også til] værdier, som “venstrefløjen” ofte har ment, at den havde patent på: frihed og lighed i køns-mæssige relationer og seksuel omgang” (ibid.). Bech retfærdiggør ikke fremmedhadet i valgkampagnerne, men bemærker, hvordan de etablerer en sammenhæng mellem frisind og danskhed. Bechs pointe er således, at hvor venstrefløjen tidligere havde patent på værdier forbundet med frisind, så deler hele det danske politiske spektrum i dag frisindet som grundlæggende værdi.

Noten er interessant, fordi den ikke afdækker frisind, men derimod etablerer danskhed. I noten etableres frisind som den udtalte modstand mod voldtægt, tvangsægteskaber og kvindeundertrykkelse. At venstrefløjen alene skulle have haft patent på en modstand mod disse voldelige fænomener kan ikke siges at være nyt. Snarere har hele det politiske spektrum arbejdet imod disse fænomener gennem mange generationer. Bechs argumentation hviler derimod på en (intertekstuel) metonymisk glidning: Når de muslimske befolkningsgrupper i valgkampagnerne fremstilles som voldtægende og kvindeundertrykkende, så sammenkædes voldtægt og kvindeundertrykkelse også metonymisk af læseren med *homofobi*. Denne metonymiske glidning etableres gennem modsætningen mellem muslimske befolkningsgrupper og det *danske* frisind. Argumentationen giver altså mening gennem en national forestillingsver-

den, hvor danskhed, frisind, kvinde- og homorettigheder modstilles det fremmede, som etableres som ikke-dansk, ikke-frisindet, kvinde- og homoundertrykkende – en forestillingsverden hvor (forestillet) køns- og seksualitetsligestilling nedfælder nationens grænser. Vi kan altså gennem Bechs argumentation om frisind se, hvordan narrativet om *frisind* er en del af den nationale fortælling, der producerer *danskhed* og på samme tid producerer en Anden, som her er den muslimske immigrant. Kampagnerne sikrer "danskhedens" patent på frisind, mens det Andet bliver til voldtagende bandekriminelle. Det bliver således åbenlyst – når frisind kan manifestere sig som fremmedhad og dansk/national værdi – at det er nødvendigt at analysere spørgsmål om frisind og seksualitet i samspil med spørgsmål om 'nationen', immigration og forestillede fællesskaber.

Med tanke på hvordan Bechs analyse er fikseret på *seksuelt* frisind, kan man med god grund spørge, om de kampagner, Bech analyserer som et udtryk for frisind, også er udtryk for senmoderne frisind i forhold kulturel, religiøs og racial diversitet? At narrativet om det danske frisind i høj grad handler om seksuelt frisind kan forstås gennem Puars begreb om homonationalismens anden manifestation: *At queer er blevet et regulerende ideal.*

QUEERNEES SOM REGULERENDE

Med formulering om, at queerness er blevet et regulerende ideal, peger Puar på, hvordan queerness i narrativet om vestlig seksuel exceptionisme kan fungere som et ideal. Det lader sig gøre ved, at queerness ikke bliver defineret som det, der står i modsætning til normaliteten, men snarere er blevet en specifik praksis og identitetskategori, der står i modsætning til heteroseksualitet (snarere end heteronormativitet). Ifølge Puar virker queerness regulerende ved, at det etableres som en specifik form for normbrud mod især religiøse nor-

mer. På den måde bliver sekularisme til en queer norm, der gør det svært for troende subjekter at bebo identitetskategorien queer. Ligeledes bliver queeraktivisme tit forstået og udført som en kamp mod heteronormativitet, hvorfor seksualitetens sammenhæng med andre dominansstrukturer som race, klasse og medborgerskabsforhold bliver mindre synlig.

I en dansk sammenhæng har de danske queer- og homoaktivister Sune Prahl Knudsen og Mads Ted Drud-Jensen i deres debatbog *Ondt i Røven* vist, hvordan Landsforeningen for Bøsser og Lesbiskes (i dag *LGBT Danmark*) kampagne (der blev oversat til arabisk, tyrkisk og urdu) for en "minoritetsetnisk ungdomsgruppe" (2005: 104) anvendte orientalistisk retorik, mens den samtidig insisterede på et bestemt homoseksuel-narrativ, som favoriserede en bestemt homonormativ og vestlig forståelse af et homoseksuelt subjekt. Det ses fx i en udtalelse fra projektlederen af den minoritets-etniske gruppe, som Drud-Jensen og Knudsen har kommenteret i hårde parenteser:

Når de starter i miljøet, starter de altid det forkerte sted. Det starter i Ørstedsparken i stedet for Ungdomsgruppen. Det starter på Centralhjørnet [usmart værtshus for homoseksuelle] i stedet for Oscar [smart café for homoseksuelle]. De kommer ind i miljøet den forkerte vej, når det drejer sig om at skabe nogle kontakter (Kim Foss Lund i PAN-bladet oktober 2002 i Drud-Jensen og Knudsen 2005: 90).

Projektleder Kim Foss Lunds udtalelser får Philip S. Khokar til at skrive et læserbrev, som svarer på udtalelserne. Khokar skriver, at Lunds udtalelser får ham til "at føle sig som en brun abe" (Khokar i PAN-bladet november 2002 i Drud-Jensen og Knudsen 2005: 102), og han peger på, hvordan racisme i homomiljøet forsvinder, mens muslimske homoseksuelle fremstilles som nogle, der skal reddes. Endeligt bemærker

Khokar, hvordan “en minoritet hævder sig på bekostning af en anden” – en struktur, der gør det svært for “os, der tilhører begge” (ibid.: 103).

Eksemplet tjener til at illustrere, hvordan *queers of color* er en af de grupper, der kommer i klemme, når queerness bliver et regulerende ideal, og samtidigt er en gruppe, der viser, at idealet ikke holder stik – at man fx godt kan være muslim og homoseksuel på samme tid. Alligevel tegner Kim Foss Lunds udtalelser tendensen, som Puar beskriver: At homoseksualitet/queerness etableres som modsætning til muslimskhed og etablerer en norm, der formoder at “the homosexual other is white, the racial other is straight” (2007: 32). Som nævnt ovenfor er det derfor nødvendigt at skelne mellem queerness som en identitetskategori og queerness som det Andetgjorte. Med formuleringen peger Puar på, hvordan queerness som identitetskategori – primært homoseksualitet – fungerer som en figur, der regulerer ved at medvirke til at drage grænsen mellem det, der etableres som en del af det nationale fællesskab, og det, som etableres som fremmed. Puar lægger sig således op af en ‘objektløs queerteori’ (se Nebeling Petersen 2012), der ikke automatisk forbinder queerness med homoseksualitet. Ved at kigge på både regulerende og disciplinerende magtformer argumenterer hun i stedet for det problematiske i, at den homoseksuelle figur bliver konfigureret som altid allerede normbrydende og dermed som moderne figur par excellence. En figur som efterfølgende kan foldes ind i forestillede nationale fællesskaber, da figuren etableres gennem homonormative skemaer. Det kan vi også se i fx Kim Foss Lunds udtalelse, der privilegerer foreningslivet i LBL over sex i parken og den smarte (og dyre) café over det skumle (og billige) værtshus.

Men hvis den homoseksuelle figur ikke nødvendigvis må forstås som queer, men på den anden side som en del af biopolitikens normaliserende virke, hvem eller hvad er så

queer? Ved at læse queerness gennem en objektløs queerteori argumenterer Puar for, at terroristen som figur i dag i et vestligt blik bebor den position af radikalt Andethed, som queer betegner. En position som etableres gennem køns- og seksualitetsnormative udpegninger, da terroristfiguren etableres som “pedophilic, sexual lascivious and excessive and yet perversely repressed” (Puar 2007: 20) og som en fejlet maskulinitet, der på en og samme tid både er for voldsom og for svag. Puar & Rai argumenterer for, at denne (nye) queer figur – “the terrorist monster fag” (2002) – peger på, hvordan den racialiserede arabiske Anden i dominerende vestlige diskurser danner en queer subjektspostion: mistænkeliggjort, patologiseret og Andetgjort gennem seksualiserende og kønnende strategier. Queerness og begrebet homonationalisme bliver dermed for Puar et analytisk modus, der stiller skarpt på *normens produktive in- og eksklusionsmekanismer* og på normen fremfor en given (afvigende) adfærd.

Homonationalisme danner en karakteristisk af samtiden, der giver en række fortolkningsmuligheder for at forstå, hvordan den homoseksuelle inklusion og normalisering hænger sammen med nationalisme og national opbygning. Men samtidig fungerer homonationalisme som en insisteren på en objektløs queerteori: En metode, der analyserer både produktionen af subjekter og befolkningsgrupper, disciplinerende og regulerende magtformer, optimeringen af liv og udpegningen til død. På den måde er Puars arbejde sammen med anden *queer of color critique* en vedvarende vigtig intervention i queer og feministisk teori, der fastholder en magtkritisk analyse af produktionen af Første- og Andetheder. En mobilisering af queerstudier der kan og bør reaktualisere queerteori som et analytisk modus til en bred social kritik af race, køn, klasse, nationalt tilhørsforhold, religion, abilitet og seksualitet.

NOTER

1. Artiklen er en revideret og væsentligt forkortet version af indledningen til min ph.d.-afhandling *Somewhere, Over the Rainbow. Biopolitiske rekonfigurationer af den homoseksuelle figur* (2012).
2. Usynliggørelsen og mistænkeliggørelsen af homoseksualitet i relation til AIDS-krisen i en skandinavisk sammenhæng udfoldes i romantrilogien *Tør aldrig tårer væk uden handsker* (Gardell 2013); se også Olsen 2013.
3. Forslaget blev egentlig først præsenteret af Ægteskabsudvalget af 1969, og i 1973 vedtog Forbundet af 1948 (foreningen, der i dag hedder LGBT Danmark), at de ville kæmpe for et registreret partnerskab (Søland 1997: 47).
4. For en diskursanalytisk historisk analyse af udvikling fra registreret partnerskab til homoseksuelles adgang til adoption, se Nebeling Petersen 2014a.
5. For en længere diskussion af Henning Bechs teori om den forsvundne homoseksualitet og medborgerskabsteorier, se Nebeling Petersen 2014b.

LITTERATUR

- Ahmed, Sara (2004): *Cultural politics of emotion*. Edinburgh University Press, Edinburgh.
- Agamben, Giorgio (2005): *State of exception*. Chicago University Press, Chicago.
- B99 (1984): *Forslag til folketingsbeslutning om partnerskab til homoseksuelle*.
- Barnard, Ian (1999): Queer race, in: *Social Semiotics* 9/2: 199-212.
- Bech, Henning (1987): *Når mænd mødes*. Gyldendal, Viborg.
- Bech, Henning (1992): Report from a rotten state. ‘Marriage’ and ‘homosexuality’ in ‘Denmark’, in: Ken Plummer (ed.): *Modern homosexualities – fragments of lesbian and gay experience*. Routledge, New York.
- Bech, Henning (2002): Det onde i Danmark, i: *Dansk Sociologi* 13/3: 49-74.
- Bech, Henning & Lützen, Karin (1986): *Lyst eller nød? Kvinders og mænds homoseksualitet*. Redegørelse fra kommissionen til belysning af homoseksuelles situation i samfundet. København.
- Betænkning nr. 1127 (1988): *Homoseksuelles vilkår – afgivet af kommissionen til belysning af homoseksuelles situation i samfundet*.
- Bryld, Mette & Lykke, Nina (2000): Mellem kunstig befrugtning og naturlig intelligens – om skiftende betydninger af køn og kvalitet, i: *Kvinder, Køn & Forskning* 2000/2.
- Butler, Judith (1992): *Sexual Inversions*, in: Donna C. Stanton (ed.): *Discourses of sexuality – from Aristotle to AIDS*. The University of Michigan Press, Ann Arbor.
- Butler, Judith (1993): *Bodies that matter: On the discursive limits of “sex”*. Routledge, New York.
- Butler, Judith (2002): Is kinship always already heterosexual?, in: *Differences: A Journal of Feminist Cultural Studies* 13/1.
- Butler, Judith (2004): Violence, mourning, politics, in: *Precarious life. The powers of mourning and violence*. Verso, New York.
- Cohen, Cathy J. (1997): Punks, bulldaggers, and welfare queens: The radical potential of queer politics?, in: *GLQ* 3/4: 437-465.
- Drud-Jensen, Mads Ted & Knudsen, Sun Prah (2005): *Ondt i roven*. Høst & Søn, København.
- Duggan, Lisa (2003): *The twilight of equality – neoliberalism, cultural politics and the attack on democracy*. University of Chicago Press, Chicago.
- Edelman, Lee (2004): *No future. Queer theory and the death drive*. Duke University Press, Durham.
- Eng, David L.; Halberstam, Judith & Muñoz, Esteban (2005): Introduction: What’s queer about queer studies now?, in: *Social Text* 23/84-85: 1-17.
- Foucault, Michel (1994): *Viljen til viden. Seksualitetens historie 1*. Det lille forlag, Frederiksberg.
- Foucault, Michel (2003): *Society must be defended*. Picador, New York.
- Gardell, Jonas (2013): *Tør aldrig tårer væk uden handsker*. Tiderne Skifter, København.
- Heede, Dag (2003): *Herman Bang. Merkværdige læsninger*. Syddansk Universitets Forlag, Odense.
- L117 (1988): *Forslag om registreret partnerskab*.
- L182 (1988): *Forslag om registreret partnerskab*.
- Myong Pedersen, Lene; Rosenback, Bente; Bissenbakker Frederiksen, M. & Edelberg, Peter (2009): Seksualitet som en øloplukker – en samtale om dansk seksualitetsforskning, i: *Kvinder, Køn & Forskning* 2009/2: 7-17.
- Nebeling Petersen, Michael (2007) *Fra barnets tarv til ligestilling*. Speciale. Københavns Universitet.
- Nebeling Petersen, Michael (2009): Fra barnets tarv til ligestilling – en queerteoretisk undersøgelse af Folketingets forhandlinger om kunstig befrugtning, i: *Kvinder, Køn & Forskning* 09/2: 30-44.
- Nebeling Petersen, Michael (2012): *Somewhere, over the rainbow. Biopolitiske rekonfigurationer af den homoseksuelle figur*. Ph.d.-afhandling, Københavns Universitet.
- Nebeling Petersen, Michael (2014a): Da homoen blev familieduelig, i: *Varia* 2014/11. Lokaliseret

- d. 30/9-2016 http://koensforskning.ku.dk/ny-udgivelser/varia/VARIA_-_Da_homoen_blev_familieduelig.compressed.pdf
- Nebeling Petersen, Michael (2014b): Det nationalisere(n)de seksuelle medborgerskab, i: *Tidsskrift for Kønnsforskning*, 38/1: 70-78.
 - Nunokawa, Jeff (1991a): "All the sad young men": AISA and the work of mourning, in: Diana Fuss (ed.): *Inside/out – lesbian theories, gay theories*. Routledge, New York.
 - Nunokawa, Jeff (1991b): In memoriam and the extinction of the homosexual, i: *ELH* 58/2: 427-438.
 - Olsen, Jakob Steen (2013): Jeg har skrevet mine venner levende igen, i: *Berlingske Tidende*, d. 21/11-2013. Lokaliseret d. 7.11.16 på <http://www.b.dk/kultur/jeg-har-skrevet-mine-venner-levende-igen>
 - Puar, Jasbir (2007): *Terrorist assemblages – homonationalism in queer times*. Duke University Press, Durham.
 - Puar, Jasbir; Pitcher, Ben & Gunkel, Henriette (2008): Q&A with Jasbir Puar, in: *Darkmatter* 3. Lokaliseret d. 30/9-2016 på <http://www.darkmatter101.org/site/2008/05/02/qa-with-jasbir-puar/>
 - Puar, Jasbir & Rai, Amit S. (2002): Monster, terrorist, fag: The war on terrorism and the production of docile patriots, in: *Social Text* 20/3: 117-148.
 - Raun, Tobias (2010): Denmark – a transgender paradise? Narrations and negotiations of trans masculinity in Nobody Passes Perfectly, i: *Trikster* 4. Lokaliseret d. 30/9-2016 på <http://trikster.net/4/raun/1.html>
 - von Rosen, Wilhelm (1993): *Månens kulør – studier i dansk bøssehistorie 1628-1912*. Rhodos, København.
 - Rydström, Jens (2011): *Odd couples – a history of gay marriage in Scandinavia*. Amsterdam University Press, Amsterdam.
 - Sedgwick, Eve K. (1990): *Epistemology of the closet*. University of California Press, Berkeley.
 - Søland, Birgitte (1997): En queer nation? Genomförandet av lagstiftningen om registrerat partnerskap för bögar och lesbiska i Danmark 1989, i: *Lambda Nordica* 3/2.
 - Warner, Michael (ed.) (1993): *Fear of q queer planet – queer politics and social theory*. University of Minnesota Press, Minneapolis.
 - Warner, Michael: *The trouble with normal*. Harvard University Press, Cambridge.
 - Watney, Simon (1987): The spectacle of AIDS, in: *October* 43: 71-86.
 - Weheliye, Alexander G. (2014): *Habeas Viscus: Racializing Assemblages, Biopolitics, and Black Feminist Theories of the Human*. Duke University Press, Durham.